
ДИСКУРСИВНИ ОСОБЕНОСТИ НА ОБУЧЕНИЕТО НА ИКОНОМИСТИ ПО ТРАНСПОРТА В ПОСТИНДУСТРИАЛНОТО ОБЩЕСТВО

Васко Ананиев Василев
vasko.ananiev@gmail.com

*ВТУ „Тодор Каблешков“, 1574 София
БЪЛГАРИЯ*

***Ключови думи:** Образование, икономика на знанието, постиндустриално общество, академична общност*

***Резюме:** Докладът отразява търсенията на автора в областта на икономиката на транспорта в условията на преход към постиндустриално общество. Преходът предполага комплексна промяна на всички обществени сфери, преминаване не само към нова фаза на технологично развитие, основано на информационните технологии, а изграждане на нов тип общество, основано на нови обществени отношения. Образованието по икономика би следвало да способства за вписването на националния транспорт в процесите, характерни за постмодерния свят. Най-важната задача на образованието днес е да увеличава ефективността на човека, както при неговата адаптация към непрестанните промени, така и при ревитализирането на обществото като цяло. Един от подходите за реализиране на тези задачи е разбирането на дискурса като система от начини за конституиране на познанието, при което субектите са продукти на различни по своя характер взаимовръзки, а до познанието се стига чрез интерпретация при ограничено посредничество на предварителните схеми.*

Съвременният свят е свят на преход от индустриално към постиндустриално общество. Различните части на света се намират в различни стадии на този преход, който обединява и разграничава света по един нов начин. В същото време индустриалният ред все още не е изчезнал, моделите на мислене, стереотипите на поведение, изградени в индустриалното общество, все още съществуват. Характерен за индустриалната епоха е стремежът към всеобща подреденост и унификация, като претенциите за абсолютна истинност неизменно водят до съпротива срещу униформеността. Реализирането на постиндустриалното общество се осъществява въз основа на културен плурализъм, който осигурява необходимата ценностна основа за промени в различните обществени сфери.

В икономиката се създават условия за успешни структурни промени въз основа на ревитализацията на пазара, приватизацията и използването на информационни технологии като основен фактор на икономическия прогрес. Всичко това води до нов тип общество, където са променени работната и организационна култура, променят се

битът, начинът на живот, комуникационната култура. Тук вече говорим за преход към друго общество, а не само към нова фаза на технологично развитие. Въпреки високата степен на индустриализация, постсоциалистическите страни също бяха изправени пред прехода. Тук обаче липсват културни предпоставки за прехода. Това, както и съхранените стереотипи доведоха до невъзможност да бъдат изпълнени предпоставките за постиндустриален преход, а именно политическия и икономически плурализъм. В бившите социалистически страни липсват както политически, така и икономически, културни, и финансови ресурси за извършване на такъв преход, което доведе до формалното му осъществяване. Основния проблем не е във формализма, а в механичното пренасяне на готови постиндустриални модели. Често пъти в нетърпението си да се постигне по-бързо положителен резултат, се прилага даден модел в най-чистия му вид, без да се отчита, че социалната среда е твърде различна от тази, от която е взет. Всичко това неизменно води до ценностна и културна криза.

Дълбоката ценностна и културна криза водят до трайни обществени деформации, които нанасят сериозни поражения и на образователната система, особено в специализирани области, като отрасловата икономика. Тук се наблюдава сериозна промяна на научните общности, свързани с различните проблемни области. До скоро се считаше, че членовете на дадена научна общност са “минали през сходни етапи на образование и професионално развитие”¹. Това, обаче в новия свят не е така – всяка общност е в процес на експанзия, което променя нейните характеристики. Това е свързано и с все-големия брой интердисциплинарни изследвания с цел разширяване броя на гледните точки към проблемните области. Дискурсът не се реализира само чрез езика, а представлява система от начини за конституиране на познанието, при което субектите са продукти на множество и с различни характеристики взаимовръзки. Все повече до познанието се стига чрез интерпретация. Намалява ролята на специализираната дискурсивна компетентност, която позволява на индивида да е част от общност. Специализираният дискурс е свързан с наличието на общи стойности. При образованието в областта на отрасловата икономика и по специално икономика на транспорта, различаваме два вида специализиран дискурс, които на ниво учебно заведение се смесват по определен начин. Това са академичния и професионалния дискурс, като и двата са свързани с наличието на общи стойности. През последните години превес има академичният дискурс, който представлява специфична „форма на езикова употреба, която обединява дадена общност “². В условията на прехода общностите се разширяват, което води до разединяване на посоките на говорене. Съществува реална опасност това разединяване да доведе до сринове в комуникацията вътре в общността. Наченки на такива процеси вече се наблюдават. Все пак рано е да приемаме че академичната дискурсивна общност в областта на икономиката и управление на транспорта е изчезнала. Може би по-реалистично би било засега да приемем, че съществуват флукутиращи общности, обединени временно от общи цели.

Различните общности, както и дискусионността на целите, създават сериозни проблеми на ефективността както на изследователския така и на образователния процес. Един от начините за решение е универсализирането на дискурса, чрез създаване на условия за развитие на нова общност. Това може да се постигне чрез

---

¹ Кун (1970) Kuhn, Thomas. *The Structure of Scientific Revolutions*. Chicago: The University of Chicago Press

² Бизел (1982) Bizzell, Patricia. *Cognition, convention and certainty: what we need to know about writing*.

интегриране на изследователската и преподавателска дейност в научно-изследователска организация, за която на този етап можем да приемем работно наименование: „Център за стратегически изследвания в транспорта“. Създаването на ново направление за практическо приложение на знанията, ще спомогне за преодоляване на някои от проблемите на обучението при което се акцентира на запознаването / в лекционен вид/ със съвременното управление и функциониране. С помощта на изследователския център ще се дават конкретни знания, ще се описва спецификата на транспортната система и нейните подсистеми и ще се търсят съобразени с тази специфика способности за управление и функциониране.

Развитието на транспорта е структуроопределящ стратегически приоритет на България. Неговата роля за комплексно развитие на страната и регионите е изключително важна. Отрасъла има определящо значение и за успешната интеграция на България в единното европейско икономическо, пазарно и социално пространство. През последните 15-20 години се очертаха редица нерешени проблеми, във всички направления. За тяхното преодоляване е необходима промяна на подходите и развитие, базирано на знанието:

- Нова структурна политика и усъвършенстване на управлението за ефективно използване на потенциала за развитие;
- Повишаване на ефективността и качеството на транспортните услуги;
- Модернизация и трансфер на съвременни транспортни технологии;
- Превръщане на България в регионален транспортен център и свързващо звено между транспортните пазари на ЕС и динамично развиващите се източни пазари;
- Повишаване на административния капацитет;

За постигането на комплекса от цели, свързани с преодоляване на кризата и за модернизация на транспорта, е необходима принципно нова организация, стратегическа визия и ефективно използване на целия научен и административен капацитет, който може да даде своя принос. В тази връзка е време в рамките на Висшето транспортно училище да настъпи промяна в организацията на образователния процес. Тази промяна може да бъде осъществена с помощта на разширяване на възможностите за включване в практическо приложение на знанията с цел създаване на организационни условия за интеграция на възможностите на учени и специалисти на интердисциплинарна основа за стратегически ориентиран нов подход както в обучението на транспортни специалисти, така и в управлението и ускорено развитие на националната транспортна система, базирано на знанието.

Основните съдържателни характеристики на елементите на системата за управление на научно-изследователската организация са:

Цели:

Реализиране на нов подход в обучението на транспортни специалисти и утвърждаване на нова транспортна политика в България, базиран на знанието.

Основни функции:

I. Разработване и утвърждаване на нова транспортна политика, основана на:

I.1. Прилагане на съвременни подходи при изследването и анализа на състоянието и разработване на стратегия и програма за развитие на транспорта;

I.2. Прилагане на съвременни подходи и методи индикативно планиране в пазарни условия, за определяне на приоритетните направления за развитие и инвестиционна политика;

I.3. Анализи, оценки, концепции и технологии за вземане и реализация на управленски решения със стратегическо, структуроопределящо и мултипликационно значение на национално, регионално ниво;

II. Разработване на стратегически обосновани концепции, модели и проекти за производственото и организационното реструктуриране на транспорта като цяло и по видове транспорт:

II.1 Анализи и разработване на концепции и модели за регулиращата роля на държавата за реструктуриране и стратегическо развитие на транспорта

II.2. Разработване и реализация на програми основани на високите технологии, екологията и ефективното използване на ресурсите;

II.3. Анализи на технологическа съвместимост между видовете транспорт в национален и международен аспект и свързаните с това подходи за управление и усъвършенстване на единните транспортни процеси;

II.4. Изследвания за определяне на потребностите и критериите за транспортно обслужване на икономиката и населението и внедряване на системи за комплексно транспортно обслужване;

II.5. Разработване на механизми за обединяване на иновационните и инвестиционни възможности на различните потребители на транспортни услуги за провеждане на единна транспортна политика;

III. Разработване на методологични проблеми, методически материали и системи за усъвършенстване на производствените и управленските технологии за :

III.1 Координация на програмите на различните държавни и частни организации, съобразени с интегралните междуотраслови, териториални и др. връзки в национален и международен аспект;

III.2. Организация за подготовка и управление на проекти със стратегическо значение;

III.3. Нови и усъвършенстване на съществуващите правно-нормативни, организационни, икономически и други условия за успешно регулиране и стимулиране на развитието на отрасъла, в съответствие с европейските практики.

Очаквани резултати от реализация на идеята:

- Съдействие при разработването и реализацията на нова транспортна политика, базирана на знанието и създаване на условия за повишаване на , производителността, качеството и конкурентната способност на транспортните услуги, както чрез подобряване управлението на транспорта, така и по пътя на усъвършенстване на обучението на специалисти;

- Преодоляване на недостига от висококвалифицирани кадри, чрез създаване на организация за по-широко и ефективно използване на научния кадровия потенциал и водещи специалисти,

- Повишаване на административния капацитет за комплексно усъвършенстване на мениджмънта, маркетинга, финансовото управление, иновационната политика, подготовката и управлението на проекти;

- Оказване на компетентна научна и методическа помощ на място и в реално време за вземане на стратегически ориентирани и ефективни управленски решения.

Това е един от начините да бъдат преодолени някои от проблемите на „безнадежно остарялото съвременно образование, което е обърнато назад към

миналото и подготвя хората за живот и оцеляване в една система, която те ще надживеят”³. Ще се тръгне по пътя на премахване йерархията в образованието. Ще се създадат условия студентите да имат „работни места” в рамките на образователния процес да се обучават практикувайки.

Така ще се създадат условия за ускоряване на адаптацията към промените. Създава се възможност за непрекъснат учебен процес през целия живот. Ще могат да се създават образователни целеви групи, където един студент ще може да се обучава от няколко преподавателя едновременно.

Библиография

[1] Тофлър А. Третата вълна, С., 1991

[2] Тофлър А. Шок от бъдещето, С., 1992

[3] Beck C. Postmodernism, pedagogy and philosophy of education, 1993

[4] Кун (1970) Kuhn, Thomas. The Structure of Scientific Revolutions. Chicago: The University of Chicago Press

[5] Бизел (1982) Bizzell, Patricia. Cognition, convention and certainty: what we need to know about writing.

DISCURSIVE FEATURES OF EDUCATION OF ECONOMISTS IN TRANSPORT IN THE POST-INDUSTRIAL SOCIETY

Vasko Ananiev Vassilev
vasko.ananiev@gmail.com

*University of Transport „Todor Kableshkov“, 1574 Sofia
BULGARIA*

Key words: *education, knowledge economy, postindustrial society, the academic community*

Abstract: *The report reflects the demands of the author in the field of economics of transport in terms of the transition to a postindustrial society. The transition implies a complex change in all public areas, passing not only a new phase of technological development based on information technologies and building a new type of society based on new social relations. Education economy should facilitate the entry of national transport processes for the postmodern world. The most important task of education today is to increase the effectiveness of the rights, in its adaptation to the constant changes and in revitalizing the community as a whole. One approach to the realization of these tasks is the understanding of discourse as a system of ways for the constitution of knowledge in which subjects are products of different nature relationships and knowledge to be reached through mediation with limited interpretation of preliminary schemes.*

---

³ Иван П.Иванов „Постмодерния дискурс в педагогиката”, Шуменски университет